

Briselē, 17.9.2015.
COM(2015) 462 final

2015/0219 (NLE)

Priekšlikums

PADOMES IETEIKUMS

par ilgtermiņa bezdarbnieku integrāciju darba tirgū

{SWD(2015) 176 final}

PASKAIDROJUMA RAKSTS

1. PRIEKŠLIKUMA KONTEKSTS

Pamatojums un mērķi

Lielākā daļa ES dalībvalstu 2008.–2009. gada finanšu un ekonomikas krīzes laikā piedzīvoja nopietnu ekonomisko lejupslīdi, kas izraisīja krasu to darba tirgus situācijas pasliktināšanos. Eiropas Savienībā bezdarba līmenis pieauga līdz vēsturiski augstam rādītājam. Pašlaik vērojama tendence samazināties.

Īpaši augsts bezdarba līmenis joprojām saglabājas jauniešu¹ un ilgtermiņa bezdarbnieku vidū. Ilgtermiņa bezdarbs (bezdarbs, kas ilgst vairāk par gadu)² kopš 2007. gada dubultojās un veido pusi no kopējā bezdarba: ilgtermiņa bezdarbnieku skaits ir 12,1 miljons jeb 5 % no aktīvajiem ES iedzīvotājiem, un 62 % no tiem 2014. gadā bija bez darba vismaz divus gadus pēc kārtas³. ES līmenī 2013. un 2014. gadā saglabājās ļoti augsts ilgtermiņa bezdarbs.

Ilgtermiņa bezdarbs nevienmērīgi skar dalībvalstis atkarībā no krīzes ietekmes, makroekonomiskās situācijas, ekonomikas struktūras un attiecīgās valsts darba tirgus darbības. Tas ietekmē dažādus cilvēkus, kuriem kopumā ir raksturīga zema piemērotība darba tirgum, turklāt daudzi no tiem ir pakļauti dažādiem nelabvēlīgiem apstākļiem. Strādnieki ar zemu prasmju līmeni vai kvalifikāciju, kā arī trešo valstu valstspiederīgie divreiz biežāk var kļūt par ilgtermiņa bezdarbniekiem. Bezdarbs nesamērīgi skar arī personas ar invaliditāti un nelabvēlīgā situācijā esošas minoritātes, piemēram, romus.

Pat tad, kad dalībvalstīs atkal pieaugs pieejamo vakanču skaits, saglabājas risks, ka daudzi ilgtermiņa bezdarbnieki paliks ārpus darba tirgus, jo atrodas vistālāk no tā. Jo ilgāk cilvēki ir bez darba, jo grūtāk tiem atkal atgriezties darba tirgū, tādēļ ka pakāpeniski ir zaudētas prasmes. Tādējādi rodas personīgas grūtības, cilvēkkapitāls tiek nepietiekami izmantots, ekonomiskais potenciāls tiek izniekots, un pieaug sociālie izdevumi, vēl vairāk saasinot demogrāfiskās lejupslīdes ietekmi. Daudzi bezdarbnieki, kas bijuši bez darba gadu vai ilgāk, ir pakļauti riskam palikt vispār ārpus darba tirgus. Katru gadu piektā daļa šo cilvēku pārtrauc jauna darba meklējumu mēģinājumus un ir uzskatāmi par neaktīviem.

Ilgtermiņa bezdarbs var sekmēt nabadzību un sociālo atstumtību. Turklāt tādējādi bezdarbnieku mājāsaimniecībās tiek veicināta nabadzības tālāknodošana bērniem, jo pieredze liecina, ka bezdarbnieku ģimenēs bērnu sekmes mācībās ir vājākas. Nodarbinātība varētu palīdzēt rast izeju no nabadzības gan darbu zaudējušajiem cilvēkiem, gan viņu ģimenēm, jo puse no tiem, kas atrod darbu, gūst iespēju izbēgt no nabadzības.

¹ ES- 28 jauniešu bezdarba līmenis 2015. gada jūlijā bija 20,4 %. Vairāk informācijas par jauniešu bezdarbu un ES līmenī īstenotajiem pasākumiem ir pieejama vietnē: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1036>.

² Ilgtermiņa bezdarba rādītājs attiecas uz tādu cilvēku skaitu, kuri ir bez darba un aktīvi meklē darbu vismaz gadu; sk. Eurostat: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Long-term_unemployment.

³ Darbaspēka apsekojuma dati, 2014. gads.

Ilgtermiņa bezdarba problēmas risināšana var sekmēt ilgtspējīgu izaugsmi un saliedētību, uzlabojot nodarbinātības iespējas, kā arī atvieglot valsts finansējuma slogu, samazinot sociālās palīdzības izdevumus un palielinot nodokļu ieņēmumus.

Ilgtermiņa bezdarbs ir viens no Komisijas gada izaugsmes pētījumā par 2015. gadu un gada darba programmā⁴ izklāstītās nodarbinātības un izaugsmes programmas aspektiem. Priekšsēdētāja Junkera politiskajās pamatnostādnēs bezdarba rādītāja samazinājums ir noteikts par galveno politisko uzdevumu. Eiropas Parlaments⁵, Padome⁶ un Eiropas Centrālā banka⁷ ilgtermiņa bezdarbu atzina par galveno izaugsmes kavēkli.

Ilgtermiņa bezdarba problēmas risināšanai ir nepieciešama plaša pasākumu kopa, kas ietver strukturālas reformas, aptver dažādas politikas jomas (nodarbinātību, ekonomiku, fiskālo politiku un ieguldījumus cilvēkkapitālā) un apvieno situācijas uzlabošanas un preventīvos pasākumus. ES ir ieviesta daudzpusīga stratēģija, lai nodrošinātu atbalstošu makroekonomisko vidi, uzlabotu nodarbinātības iespējas, stiprinātu sociālo kohēziju, atbalstītu prasmju izstrādi, kā arī veicinātu ilgtermiņa bezdarba samazināšanos. Ilgtermiņa bezdarbnieku pāreja uz nodarbinātību ir atkarīga ne tikai no piedāvāto pakalpojumu kvalitātes, bet arī no makroekonomiskās situācijas, ekonomikas struktūras un darba tirgus darbības attiecīgajā dalībvalstī.

Dalībvalstis jau rīkojas, lai ilgtermiņa bezdarbniekiem palīdzētu atrast darbu. Tomēr 2014. gadā to ilgtermiņa bezdarbnieku daļa, kas atgriezās darbā līdz otrā bezdarba gada beigām, dalībvalstīs svārstījās no 11 % līdz vairāk nekā 46 %. Lai gan to var ietekmēt daudzi faktori, būtiskās atšķirības tomēr liecina, ka Eiropas Savienībā vēl ir daudz neizmantotu iespēju sekmīgas prakses veidošanai.

Tādējādi ES līmeņa rīcība, lai sekmētu ilgtermiņa bezdarbnieku atgriešanos darbā, sniegtu dalībvalstīm papildu atbalstu. Jau ieviestie pasākumi ir jāpapildina, lai nodrošinātu, ka cilvēki, kuriem ir vajadzīgs atbalsts, to var saņemt un ka tiek uzlabota šāda sniegtā atbalsta efektivitāte, jo īpaši veicināta darba meklētāju atgriešanās darba tirgū. To var balstīt uz savstarpējas zināšanu apguves gadiem un pieredzi, kas gūta nodarbinātības politikas koordinēšanā, kā arī izmantojot Eiropas strukturālo un investīciju fondu, jo īpaši Eiropas Sociālo fonda, finansējuma.

Šajā saistībā konkrētās iniciatīvas mērķis ir sniegt dalībvalstīm ieteikumus pakalpojumu sniegšanā, lai palielinātu to ilgtermiņa bezdarbnieku skaitu, kas atgriežas darbā. Ieteikumā ir noteikti konkrēti pasākumi, lai sekmētu ilgtermiņa bezdarbniekiem paredzēto individuāli pielāgoto atbalstu, ko sniedz nodarbinātības un sociālie dienesti.

Iniciatīvā tiek risinātas īpašas problēmas, tostarp atbalsta trūkums ilgtermiņa bezdarbniekiem darba iegūšanā, kā rezultātā dažās dalībvalstīs samazinās bezdarbnieku reģistrācija valsts nodarbinātības dienestos (neliels tvērums), grūtības novērst sarežģītos, bezdarbu veicinošos faktorus (proti, nodrošināt, ka sniegtais atbalsts atbilst darba devēju vajadzībām un ir

⁴ COM (2014) 902 *final*.

⁵ Ziņojums par Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgadu — nodarbinātības un sociālie aspekti gada izaugsmes pētījumā par 2015. gadu (A8-0043/2015).

⁶ Padomes secinājumi par gada izaugsmes pētījumu par 2015. gadu un vienoto nodarbinātības ziņojumu — politiskas norādes nodarbinātības un sociālās politikas jomā, 6147/15.

⁷ <http://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2014/html/sp140822.en.html>.

pielāgots konkrētai personai), kā arī pakalpojumu sniegšanas pārtraukšana, kad beidzas bezdarbnieka pabalsts.

Šie pasākumi būs jāapsver visaptverošākā politisko pasākumu kopā ES un/vai valstu līmenī, kas veicina darba tirgu pielāgošanu, ņemot vērā izmaiņas veicamajā darbā, un paātrina ekonomisko izaugsmi, ietverot arī centienus nodrošināt atbalstošu makroekonomisko situāciju, izstrādāt pabalstu un sociālā nodrošinājuma sistēmas, kā arī pilnveidot izglītības un apmācības sistēmas, darbaspēka nodokļu shēmas un nodarbinātības aizsardzības tiesību aktus.

Saderība ar esošajiem pasākumiem

Vairākas pamatnostādnes, iniciatīvas un instrumenti nodarbinātības veicināšanai ES līmenī jau ir ieviesti, proti, Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgads, Eiropas strukturālie un investīciju fondi, jo īpaši Eiropas Sociālais fonds (ESF), kā arī iniciatīva par “salīdzinošo mācīšanos” valstu nodarbinātības dienestu tīkla ietvaros.

Ieteikums atbalstīs reformu procesu, kas sākts saskaņā ar stratēģijas “Eiropa 2020” mērķiem, — proti, tas palīdzēs uzlabot nodarbinātības rādītājus un samazināt nabadzību. Tas izriet arī no Padomes aicinājuma “izstrādāt priekšlikumus, lai palīdzētu sniegt atbalstu ilgtermiņa bezdarbniekiem, ņemot vērā pieredzi, kas gūta, ES ieviešot garantiju jauniešiem, un vienlaikus tos pilnībā integrētu Eiropas nodarbinātības stratēģijā”⁸.

Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgada vispārīgo mērķu pamatojums ir izklāstīts integrētās pamatnostādnēs, kas ietver gan ekonomikas politikas vispārējas pamatnostādnes, gan nodarbinātības pamatnostādnes. Pirmajās minētajās pamatnostādnēs izvirzītas tādas prioritātes kā ieguldījumu veicināšana, izaugsmes sekmēšana, īstenojot strukturālās reformas, izaugsmes un nodarbinātības galveno šķēršļu likvidēšana ES līmenī un ilgtspējas uzlabošana, kā arī izaugsmi veicinoša valsts finansējuma palielināšana. Nodarbinātības pamatnostādnes aptver tādus aspektus kā jaunu darbvietu veidošana, darbaspēka pieejamības un prasmju uzlabošana, darba tirgu darbības pilnveidošana un sociālās iekļaušanas sekmēšana, nabadzības novēršana un vienlīdzīgu iespēju veicināšana.

Ieteikuma pamatā ir saskaņā ar LESD 148. panta 2. punktu pieņemtās nodarbinātības pamatnostādnes, kurās izteikts aicinājums būtiski samazināt un novērst ilgtermiņa bezdarbu. Pašreizējo nodarbinātības pamatnostādņu mērķis ir likvidēt strukturālos šķēršļus, kas saistīti ar nepilnībām darba tirgū un nepiemērotām prasmēm vai nepietiekamu ieguldījumu cilvēkkapitālā. Konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos iekļautajos šās jomas aspektos ietverta finansiālā stimula trūkuma mazināšana darba meklētājiem, algu noteikšanas mehānismu noregulēšana, darbaspēka nodokļu sloga mazināšana, aktīvu darba tirgus pasākumu veicināšana un profesionālās izglītības un apmācības, kā arī mācekļa prakses modernizēšana. Piedāvātās jaunās nodarbinātības pamatnostādnes aicina būtiski samazināt ilgtermiņa bezdarbnieku skaitu un šajā nolūkā izmantot visaptverošas stratēģijas, tostarp nodrošināt konkrētu aktīvu atbalstu ilgtermiņa bezdarbniekiem, lai tie atgrieztos darba tirgū⁹.

⁸ Padomes secinājumi par gada izaugsmes pētījumu par 2015. gadu un vienoto nodarbinātības ziņojumu — politiskas norādes nodarbinātības un sociālās politikas jomā, 6147/15.

⁹ Priekšlikums Padomes lēmumam par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādnēm, COM/2015/098 final.

Konkrētām valstīm adresētajos 2015. gada ieteikumos¹⁰ atzīts, ka ilgtermiņa bezdarba problēma ir jārisina, apvienojot efektīvu sociālo aizsardzību un nodarbināmību. Šajā saistībā ieteikumos uzsvērts, ka būtiska nozīme nodarbināmības uzlabošanā ir iedarbīgām, efektīvām un uz nākotni orientētām profesionālās izglītības un apmācības programmām, tostarp mērķtiecīgai pieaugušo izglītībai. Tajos arī norādīts, ka dažās dalībvalstīs ir jāpastiprina valsts nodarbinātības dienesti un ka aktīvā darba tirgus pasākumos būtu mērķtiecīgāk jāiesaista no darba tirgus vistālāk esošās personas.

Lai sekmētu labas prakses apmaiņu, tiek īstenoti pasākumi, kas veicina politikas apguvi un tādējādi palīdz īstenot stratēģiju “Eiropa 2020”. Valsts nodarbinātības dienestu (VND) tīkls izstrādā “salīdzinošās mācīšanās” procesu, lai salīdzinātu VND darbību visās dalībvalstīs un savstarpēji mācītos.

Arī ESF veic būtisku ieguldījumu ilgtermiņa bezdarba problēmas risināšanā. Pašreizējā programmā laikposmam no 2014. gada līdz 2020. gadam vismaz 10 % ESF atbalstīto personu ir ilgtermiņa bezdarbnieki. ESF piešķirumi ļauj gan palielināt finansējumu integrācijas atbalstam, gan uzlabot tā efektivitāti. Turklāt arī Eiropas Reģionālās attīstības fonds var papildināt ESF finansētos pasākumus. Piemēram, ar šiem līdzekļiem atbalsta darbvietu veidošanu un profesionālās izglītības un valsts nodarbinātības dienestu modernizāciju.

Ieteikums varētu palīdzēt pašreizējās programmas ietvaros pievērst lielāku uzmanību Eiropas strukturālo un investīciju fondu, jo īpaši ESF, iejaukšanās pasākumiem, lai ilgtermiņa bezdarbniekus integrētu darba tirgū un palielinātu tiem paredzēto pasākumu efektivitāti. Ieteikums attiecas arī uz tādas individualizētas atbalsta pamatshēmas izveidi, kura paredzēta ilgtermiņa bezdarbniekiem un uz kuras pamata var veidot turpmākus ESF iejaukšanās pasākumus.

Ieteikums papildinās minētos esošos rīkus, ieviešot sistēmu tādiem pasākumiem, kuru mērķis ir ilgtermiņa bezdarbnieku integrācija darba tirgū; šī sistēma aptvers visas dalībvalstis, lai sekmētu darba tirgus integrācijas procesa vispārīgu uzlabošanu. Tas veidos pamatu tam, lai priekšroku darba meklēšanā valsts līmenī dotu ilgtermiņa bezdarbniekiem, ļaujot piešķirt nepieciešamos līdzekļus, tostarp no Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem. Tā mērķis ir radīt stimulu uzlabotai administratīvai spējai, kā arī sekmēt pakalpojumu sniedzēju labāku sadarbību, stiprāku partnerību ar privāto sektoru un efektīvāku valsts finansējuma izmantošanu.

Ieteikuma pamatā būs pieredze un zināšanas, kas iegūtas, ieviešot programmu “Garantija jauniešiem”, kuru 2013. gadā apstiprināja Padome un kuras mērķis bija novērst krīzes izraisīto augsto jauniešu bezdarba līmeni un aktivitātes trūkumu un uzlabot pāreju no izglītības nodarbinātībā. Garantija jauniešiem apliecināja, ka labi izstrādātas un mērķtiecīgas ES iniciatīvas var mobilizēt un stiprināt valsts pasākumus, lai novērstu darba tirgus neefektivitātes iemeslus un sociālās problēmas. Garantija jauniešiem radīja politisku pamatu atbalsta sniegšanas reformai, kas tika stiprināta un uzturēta, izmantojot daudzpusēju pārraudzību.

¹⁰

Padomes ieteikumi par valsts reformu programmām, OV 215/C 272, 18.8.2015.

2. JURIDISKAIS PAMATS, SUBSIDIARITĀTE UN PROPORCIONALITĀTE

Juridiskais pamats

Priekšlikuma pamatā ir Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 292. pants, saskaņā ar kuru Padome pieņem ieteikumus, pamatojoties uz Komisijas priekšlikumu, saistībā ar 149. pantu, kurā paredzēti veicināšanas pasākumi dalībvalstu rīcības atbalstam nodarbinātības jomā.

LESD IX sadaļā ir definēti ES uzdevumi attiecībā uz nodarbinātības politiku — jo īpaši 145. pantā par koordinētas stratēģijas izstrādi nodarbinātības jomā un 147. pantā par ieguldījumu augsta nodarbinātības līmeņa nodrošināšanai, atbalstot un papildinot dalībvalstu rīcību. Priekšlikums sekmēs līguma mērķu īstenošanu, īpaši veicinot pilnīgu nodarbinātību un sociālo kohēziju (Līguma par Eiropas Savienību 3. pants).

Subsidiaritāte

Lai izstrādātu stratēģiju nodarbinātības jomā, ES kompetencē ir koordinēt, sekmēt sadarbību un atbalstīt dalībvalstu rīcību. Respektējot dalībvalstu kompetenci, ieteikumā šim mērķim piešķirts konkrēts saturs, jo īpaši izmantojot labākās prakses apmaiņu.

Vāja darba tirgus darbība valsts līmenī (attiecībā uz ilgtermiņa bezdarba rādītājiem un pāreju uz nodarbinātību) var negatīvi ietekmēt ekonomiku un apdraudēt sociālo un ekonomisko kohēziju visā ES. Lai gan ekonomiskā izaugsme pati par sevi ir būtisks virzītājspēks, ilgtermiņa bezdarbs var radīt nelabvēlīgu ietekmi uz ekonomisko izaugsmi un tās ilgtspēju.

Atbalsta dienestiem, kas sniedz palīdzību ilgtermiņa bezdarbniekiem, nākas saskarties ar daudzām problēmām (sk. 4. iedaļu “Analīze”). Jaunā ES iniciatīva atbalstīs pasākumus, lai uzlabotu ilgtermiņa bezdarbniekiem sniegto pakalpojumu efektivitāti un standartus. Tās pamatā ir dalībvalstu sekmīgā prakse un gūtās pieredzes rezultātā izstrādātā pasākumu sistēma, kas palīdzēs dalībvalstīm modernizēt savus nodarbinātības un sociālos dienestus.

Proporcionalitāte

Ieteikumā sniegtas norādes par valsts līmenī veicamiem pasākumiem. Tas atbilst proporcionalitātes principam, jo piedāvā elastīgu sistēmu un norādes modernizācijas un reformu procesiem dalībvalstīs. Tajā atzīts, ka atšķirīgās valstu, reģionālās vai vietējās situācijas var radīt atšķirīgas ieteikuma īstenošanas iespējas. Dalībvalstis norīkos atbildīgās iestādes, kas atkarībā no konkrētās valsts apstākļiem var būt nodarbinātības dienesti vai citas organizācijas.

Ieteikumā piedāvāta sistēma atbalsta pasākumiem ilgtermiņa bezdarbniekiem, un tā darbības joma ietver tikai ieteikumu sniegšanu nodarbinātības dienestiem vai citām atbildīgajām organizācijām un to sadarbības partneriem par pasākumiem tādas individualizētas atbalsta shēmas izveidei, kas paredzēta, lai palīdzētu ilgtermiņa bezdarbniekiem atgriezties darba tirgū. Svarīgs faktors kopējā cīņā pret ilgtermiņa bezdarbu ir integrācijas procesa efektivitātes uzlabošana. Ieteikumā saglabātas plašas elastīguma iespējas dalībvalstīm gan attiecībā uz īstenojamo pasākumu izstrādi, gan būtību.

Piedāvātajā rīcībā respektēta dalībvalstu prakse un ņemta vērā sociālās jomas sistēmu dažādība. Ieteikumā ņemta vērā arī dalībvalstu nepieciešamība īstenot diferencētu pieeju, kas atspoguļo dažādas ekonomiskās, finansiālās un sociālās situācijas, atšķirīgus darba tirgus apstākļus un neviendabīgus nosacījumus, kas veicina ilgtermiņa bezdarbu.

3. APSPRIEŠANĀS AR IEINTERESĒTAJĀM PERSONĀM REZULTĀTI

Laikā no 2015. gada 19. februāra līdz 2015. gada 15. maijam dalībvalstu un ES līmenī noritēja atklāta sabiedriskā apspriešanās par pakalpojumu nodrošinājumu ilgtermiņa bezdarbniekiem. Atbildes tika saņemtas no 159 respondentiem¹¹. Lielākā daļa respondentu piekrita apspriešanā konstatētajām problēmām un uzsvēra integrācijas un ilgtermiņa bezdarbniekiem sniegtu individualizētu pakalpojumu nozīmi. Vairāk nekā divas trešdaļas respondentu piekrita, ka nepieciešamas izmaiņas atbalsta pasākumos, kas tiek nodrošināti ilgtermiņa bezdarbniekiem, proti, jāievieš individuāls aktīva atbalsta piedāvājums un vienots kontaktpunkts, kā arī jāveicina kopīga atbildība un uzlabota līdzdalība aktīvos atbalsta pasākumos. Lielākā daļa respondentu atbalstīja papildu ES pasākumus ilgtermiņa bezdarba novēršanai, izmantojot vispārīgus principus efektīvai aktīva darba tirgus sistēmai un ieteikumiem.

Ieinteresētajām personām paredzētajā apspriešanā Eiropas valstu nodarbinātības dienestu tīkls uzsvēra individualizētu pakalpojumu, labākas atbalsta koordinācijas, savstarpējo saistību un darba devēju atbalsta nozīmi. Eiropas Sociālā fonda komiteja uzsvēra, ka pašreizējās programmas ietvaros ESF var būt liela nozīme iniciatīvas īstenošanā un ka iniciatīva var palielināt ESF darbības efektivitāti. Nodarbinātības komiteja akcentēja, ka ilgtermiņa bezdarbnieki ir ļoti dažādi, tādēļ ir nepieciešama individualizēta pieeja aktīvam atbalstam un jādod dalībvalstīm iespēja elastīgi pielāgot savu politiku šajā jomā. Sociālās aizsardzības komiteja norādīja uz nepieciešamību saglabāt resursus grupām, kas saskaras ar daudziem šķēršļiem virzībā uz nodarbinātību. Iniciatīvai veltītajā sociālo partneru uzklaušanās 2015. gada 24. aprīlī tika norādīts, ka uz integrācijas instrumentiem pamatoto pieeju var apvienot ar vispārīgām politikas pamatnostādnēm.

Apspriešanās rezultātā tika konstatēts, ka nepieciešamības rīkoties nekavējoties, lai labāk līdzsvarotu procesu veidojošos elementus un ar vispārīgām politikas pamatnostādnēm saistītos rīkus, ņemt vērā dalībvalstu dažādās situācijas un saglabāt elastīgu pieeju, kā arī atzīt ilgtermiņa bezdarbnieku grupas dažādību, veicinot individualizētu pieeju.

4. ANALĪZE

Komisija veica analīzi par pievienotajā dienestu darba dokumentā publicētā Padomes ieteikuma efektivitāti un iespējamo ietekmi. Analīzē tika apvienota iekšējā un ārējā pieredze, jo īpaši līdzdalības līgumu plānošana, ienākumu atbalsta pasākumu saskaņošana ar pasākumiem iesaistīšanai darba tirgū, ESF labās prakses iniciatīvu apkopošana, pašreizējo izmaksu un ieguvumu pētījumu pārskatīšana par ilgtermiņa bezdarba iekļaušanās pasākumiem, ietverot sīku novērtējumu par piecām dalībvalstīm un ziņojumus par savstarpējas zināšanu apguves pasākumiem ilgtermiņa bezdarba problēmas risināšanā.

¹¹ <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=14186&langId=en>.

Galvenā uzmanība analīzē tika veltīta darba meklētājiem sniegtajiem integrācijas pakalpojumiem un iespējamai ietekmei, ko radītu tādas individualizētas atbalsta shēmas ieviešana, kura paredzēta ilgtermiņa bezdarbniekiem un kuras pamatā ir nolīgums par integrāciju darbā, ko atbalsta vispārīgās politikas pamatnostādnes par darba devēju līdzdalību, un iepriekšējs individuāls novērtējums.

Vairāku iemeslu dēļ bija izraudzīta analītiska pieeja, kas neietvēra ietekmes novērtējumu. Ieteikumā piedāvātas vispārīgas pamatnostādnes tādas individualizētas atbalsta shēmas izveidei, kuras mērķis ir panākt, lai ilgtermiņa bezdarbnieki atgrieztos darba tirgū, un sniegta iespēja dalībvalstīm īstenot dažādus izvēles un elastīgus pasākumus atbilstoši attiecīgās valsts praksei. Ieteikuma ietekme būs atkarīga ne tikai no veida, kādā dalībvalstis varētu īstenot pasākumus, bet arī no daudzām konkrētajai valstij specifiskām iezīmēm, piemēram, makroekonomiskās situācijas, ekonomiskās struktūras un darba tirgus darbības, tādēļ ir grūti nošķirt ieteikuma tiešo ietekmi no citiem faktoriem. Ierosinātā ieteikuma padziļinātā novērtējumā būs jāņem vērā arī iespējamās papildinošās politikas, kas varētu tikt pieņemtas valsts līmenī, kā arī valstij raksturīgās institucionālās iezīmes. Sīks kvantitatīvs novērtējums būtu nesamērīgs, jo šādu informāciju nav iespējams viegli apkopot un ātri savākt¹².

Tādēļ analītiskā pieeja pamatojas uz esošo analīzi un pētījumiem šajā jomā, kuru konstatējumi un politikas ieteikumi lielā mērā ir līdzīgi. Tā ļauj izmantot īstenoto reformu pieejamās liecības par līdzīgu pasākumu efektivitāti un izmaksām.

Turklāt ieteikums uzlabos datu vākšanu ES līmenī, ļaujot cieši uzraudzīt dalībvalstīs īstenotos pasākumus. Ieteikumā ir iekļauta īpaša novērtēšanas klauzula, kas paredz nodrošināt pilnīgu novērtējumu par to darbību ietekmi, kas veiktas pēc īstenošanas sākotnējā perioda, ņemot vērā ieteikuma norādes.

Analīzes galvenie konstatējumi

Atzīstot, ka ilgtermiņa bezdarba galvenais strukturālais iemesls ir saistīts ar personu prasmēm, iegūto izglītību un tajā gūtajām sekmēm, makroekonomisko situāciju un darba tirgus darbību, analīzē galvenā uzmanība tomēr ir pievērsta tādu atbalsta pakalpojumu organizēšanai, kuru mērķis ir panākt, lai ilgtermiņa bezdarbnieki atgrieztos darba tirgū. Tika konstatēti vairāki faktori, kas ierobežo tādu integrācijas procesu dalībvalstīs, kuru mērķis ir sekmēt ilgtermiņa bezdarbnieku atgriešanos darba tirgū.

- Bezdarbnieku reģistrācija ļauj piekļūt atbalstam. Zemie reģistrācijas rādītāji liecina, ka atbalsts ir pieejams vienīgi daļai ilgtermiņa bezdarbnieku. ES reģistrācijas vidējais rādītājs ir 73 %, un vairākās dalībvalstīs tas ir zem 50 %. Par 2012. gadu pieejamie dati liecina, ka tikai 13,5 % ilgtermiņa bezdarbnieku vecumā virs 25 gadiem piedalījās aktīvos darba tirgus pasākumos.
- Lielākajā daļā dalībvalstu pabalstu saņemšana ir saistīta ar nosacījumiem par darba meklēšanu vai obligātām prasībām par iesaistīšanos darba tirgū. Tomēr šādi nosacījumi ne vienmēr tiek atbalstīti — vairumā gadījumu tādēļ, ka aktīvo pasākumu piedāvājumā ir pārtraukumi. Vairākās dalībvalstīs valsts nodarbinātības dienests galveno uzmanību velta tiem bezdarbniekiem, kas ir tiesīgi saņemt bezdarbnieka

¹²

Ceļvedis ir pieejams vietnē: http://ec.europa.eu/smart-regulation/roadmaps/index_en.htm.

pabalstu, uzskatot, ka vislietderīgākā iejaukšanās pasākumu īstenošana ir galvenokārt bezdarba perioda sākumposmā.

- Daudzās valstīs bezdarbnieka pabalstu maksājumi tiek pārtraukti viena gada laikā. Kad tiesības saņemt bezdarbnieka pabalstu beidzas, ilgtermiņa bezdarbnieks var būt tiesīgs saņemt no iemaksām neatkarīgu minimālo ienākumu vai citus sociālās palīdzības pabalstus, par kuru maksāšanu dalībvalstīs ir atbildīgas dažādas iestādes (visbiežāk tos maksā sociālās palīdzības dienesti vai valsts nodarbinātības dienesti). Atbalstā var iekļaut arī virkni citu sociālo pakalpojumu, ko piedāvā pašvaldības, sociālie dienesti vai NVO. Tādējādi ilgtermiņa bezdarbniekiem palīdzību sniedzošie dienesti var mainīties.
- Reintegrācija var tikt pārtraukta, ja individuālais atbalsts mainās no valsts nodarbinātības dienestu nodrošinātā bezdarbnieka pabalsta uz sociālās palīdzības iestāžu sniegtiem sociālajiem pabalstiem. Ja atbildības dalījums starp dienestiem nav skaidri noteikts, lietu vēstures netiek savstarpēji nodotas, un dienestu darba koordinācija ir ierobežota. Pārtraukums atbalsta sniegšanā var aizkavēt atgriešanos darba tirgū. Lai gan dažas dalībvalstis jau ir integrējušas dienestus un piedāvā “vienas pieturas aģentūras” pakalpojumus, citās joprojām trūkst politikas koordinācijas valsts līmenī, kā rezultātā pakalpojumu sniegšana ir sadrumstalota un nesaskaņota. Komisijas novērtējumā par aktīvas iekļaušanas ieteikuma īstenošanu uzsvērts tas, cik svarīga pakalpojumu sniegšanā un nodarbinātības politikā ir koordinēta un integrēta pieeja, tostarp vienas pieturas aģentūras, kas sasaista nodarbinātību ar sociālo aizsardzību¹³.
- Ne vienmēr ilgtermiņa bezdarbniekiem ir pieejami individualizēti pakalpojumi, piemēram, novērtēšana un profilēšana. Programmā iekļautie ilgtermiņa bezdarbnieku apakšgrupām paredzētie iejaukšanās pasākumi neietver visu konkrētas personas vajadzību diapazonu. Turklāt tikai neliela daļa tiem paredzēto aktīvo pasākumu izdevumu tiek piešķirti apmācībai vai darba sākšanas atbalstam. Mazkvalificētiem bezdarbniekiem ir četras reizes mazāk iespēju iesaistīties mūžizglītībā, un atbalstā reti tiek iekļauta pamatprasmju apguve.
- Programmas ilgtermiņa bezdarbniekiem nav pielāgotas darba devēju vajadzībām. Dažās valstīs galvenā uzmanība tiek veltīta sabiedrisko darbu shēmām (aplēsts, ka 2012. gadā šis apjoms bija aptuveni 31 % no kārtējiem izdevumiem aktīvā darba tirgus pasākumiem ilgtermiņa bezdarbniekiem), kas bezdarbniekiem ne vienmēr paver ceļu atpakaļ uz darba tirgu. Darba devēji parasti nav pietiekami iesaistīti nodarbinātības un sociālo dienestu organizētajos pasākumos.
- Tā kā ilgtermiņa bezdarbs sākas pēc 12 mēnešu ilga bezdarba, un starp 12 un 24 mēnešiem vērojams liels kritums attiecībā uz pāreju uz nodarbinātību, ir lietderīgi rīkoties vēlākais 18 mēnešu laikā. Tas saskan ar pašreizējo praksi tajās dalībvalstīs, kurās gūti vislielākie panākumi, samazinot ilgtermiņa bezdarbu.

Analīzē tika norādīti vairāki svarīgi sekmīgas īstenošanas faktori darba tirgus integrācijas politikas izstrādē, organizēšanā un mērķu noteikšanā.

¹³

Sk. Komisijas 2008. gada 3. oktobra Ieteikumu par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstumti no darba tirgus (2008/867/EK, OV L 307, 18.11.2008., 11. lpp.), un SWD (2013)039 *final*, Sociālo ieguldījumu paketē.

Gaidāms, ka individualizētu pakalpojumu pieeja apvienojumā ar intensīvu atbalstu, rezultātu pārraudzību un lielākas uzmanības veltīšanu darba devējiem palīdzēs uzlabot pāreju uz nodarbinātību un ilgtermiņa bezdarbnieku pielāgošanu nodarbinātības iespējām. Dažas dalībvalstis ar augstiem pārejas uz nodarbinātību rādītājiem jau ir ieviesušas ieteikumā piedāvātos elementus. Tādējādi lielāka iniciatīvas ietekme varētu būt dalībvalstīs ar vājākām atbalsta struktūrām un augstākiem ilgtermiņa bezdarba rādītājiem. Gaidāms, ka nolīgumi par integrāciju darbā sekmēs pārmaiņas, veidojot spēcīgākas atbalsta struktūras. Ja šo pārmaiņu rezultātā izdosies novērst trūkumus un uzlabot dalībvalstu centienus šajā jomā, iespējams, ka pilnīgas ieteikuma¹⁴ īstenošanas rezultātā vairāk cilvēku katru gadu spētu atrast darbu.

Tomēr šī ietekme ir atkarīga no dažādiem citiem faktoriem. Apvienojumā ar citām strukturālajām reformām darbvietu radīšanas veicināšanai šis ieteikums var sekmēt vispārēju nodarbinātības rādītāju pieaugumu, panākot augstāku izaugsmes potenciālu un strukturālā bezdarba rādītāju samazinājumu, darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma neatbilstības samazinājumu (izstrādājot individualizētus pakalpojumus ilgtermiņa bezdarbniekiem) vai nabadzības riska un sociālās atstumtības samazinājumu.

Akcenta maiņa no esošā finanšu sadalījuma uz tādām shēmām, kas atbalsta tiešu integrāciju darba tirgū, piemēram, subsīdijām darbinieku pieņemšanai darbā, varētu veicināt aktīvāku darba devēju līdzdalību. Vidē ar zemu darbaspēka pieprasījumu un ierobežotām fiskālām iespējām šādi stimuli var būt pievilcīgs instruments nodarbinātības atbalstam, vienlaikus arī uzlabojot ilgtermiņa bezdarbnieku piemērotību darba tirgum. Tomēr stimuliem ir jābūt labi izstrādātiem, jo pretējā gadījumā tie var veicināt valsts līdzekļu nelietderīgu izmantošanu, jo īpaši gadījumā, ja subsidētās darbvietas tiktu veidotas jebkurā gadījumā (nepārprotami zaudējumi) vai ja stimuli vienkārši piespiestu darba devējus pieņemt darbā citu vietā kādus noteiktus darbiniekus (pārvietošanas ietekme), vai ja tie var radīt nodokļu sistēmas nevajadzīgu sadrumstalošanu.

Sadarbība starp dažādām iestādēm, piemēram, valsts nodarbinātības dienestu, sociālo dienestu un pašvaldībām, izmantojot vienotu kontaktpunktu, var uzlabot pakalpojumu nepārtrauktību un palielināt piedāvāto pakalpojumu atbilstību un efektivitāti, radot pozitīvu ietekmi uz sociālo aizsardzību un grupām, kas atrodas vistālāk no darba tirgus. Ilgtermiņa bezdarbnieki būtu ieguvēji, ja piekļuve pakalpojumam tiktu vienkāršota, bet nodarbinātības un sociālajiem dienestiem, kā arī pakalpojumu sniedzējiem vajadzētu pielāgot procesus un sadarboties nolīgumu slēgšanā par integrāciju darbā.

Mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) un darba devējiem atbilstības izmaksas nav paredzētas. Novērtējumu pārvaldībai, nolīgumu par integrāciju darbā pārraudzībai un darba devēju piekļuvei pakalpojumiem un stimuliem var paredzēt tiešsaistes kanālus.

Iniciatīva sekmē pamattiesību aizsardzību. Atbalsta pakalpojumu pieejamības uzlabošana un individualizētu pakalpojumu nodrošināšana ilgtermiņa bezdarbniekiem garantē un nostiprina tiesības saņemt bezmaksas darbā iekārtošanas pakalpojumus, kā tas noteikts ES Pamattiesību hartas 29. pantā. Turklāt labākas aizsardzības nodrošinājums ilgtermiņa bezdarbniekiem atbilst ES Pamattiesību hartas 34. panta nosacījumiem, jo ļauj izmantot tiesības saņemt sociālā nodrošinājuma pabalstus un sociālo dienestu aizsardzību gadījumā, ja ilgtermiņa bezdarbnieks zaudē darbu, kā arī palīdz novērst nabadzību un sociālo atstumtību un saglabāt cilvēka cienīgu dzīvi.

¹⁴ Dienesta darba dokuments, kas pievienots priekšlikumam, 7.1. iedaļa.

5. IETEKME UZ BUDŽETU

Ierosinātais Padomes ieteikums ietekmēs līdzekļu piešķirumus valsts līmenī, jo īpaši ESF programmu līdzekļu pārdali, tos piešķirot tiešiem klientu pakalpojumiem un izmantojot sākotnējus ieguldījumus, lai uzlabotu pakalpojumu un koordinācijas iespējas. Ieteikums nodrošina elastīgu iekļaušanās pasākumu sistēmu, ļaujot dalībvalstīm pielāgot esošo līdzekļu sadali bezdarbnieku atbalstam un citiem sociālajiem pakalpojumiem atbilstoši konkrētajai budžeta situācijai.

Lai gan īstenošana sākotnēji rada administratīvas izmaksas, lai izveidotu koordinētu un individualizētu atbalsta pakalpojumu, domājams, ka vispārējā ietekme uz budžetu vidējā termiņā būs ierobežota vai pat pozitīva, ja tā rezultātā notiks lielāka pāreja uz nodarbinātību, jo īpaši ja vienlaikus tiks veiktas attiecīgas darba tirgus reformas.

Budžeta sadalījumu daudzgadu finanšu shēmai Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem var izmantot, lai atbalstītu īstenošanu, tostarp papildus ieguldītu darba tirgus un sociālo iestāžu administratīvajā spējā.

Sociālos inovāciju projektus ilgtermiņa bezdarbnieku atgriešanai darbā var līdzfinansēt periodam no 2014. gada līdz 2020. gadam paredzētās Eiropas Savienības Nodarbinātības un sociālās inovācijas programmas (EaSI) progresā sadaļas saskaņotā budžeta ietvaros, izmantojot uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus.

Piedāvātajam Padomes ieteikumam nav nepieciešams papildu ES budžets un personāla resursi Komisijai.

6. PRIEKŠLIKUMA TEKSTS

Komisijas ierosinātā ieteikuma vispārējais mērķis ir palielināt ilgtermiņa bezdarbnieku iespējas atgriezties darba tirgū. Šī iniciatīva veicinās konkrētus mērķus: 1) uzlabot tvērumu, proti, sekmēt ilgtermiņa bezdarbnieku reģistrāciju un aktīvu atbalstu viņiem; 2) nodrošināt pastāvīgus pakalpojumus un attiecīgo dienestu darba koordināciju un 3) uzlabot gan ilgtermiņa bezdarbniekiem, gan darba devējiem paredzēto iekļaušanās pasākumu efektivitāti.

Ieteikums būtībā piedāvā trīs konkrētus galvenos pasākumus, kas bezdarbniekiem paver ceļu uz darba tirgu:

- 1) reģistrācijas veicināšana nodarbinātības dienestā;
- 2) ilgtermiņa bezdarbnieku individuālo vajadzību un iespēju novērtēšana, pirms sasniegts 18 mēnešu bezdarba periods;
- 3) nolīguma par integrāciju darbā piedāvājums ilgtermiņa bezdarbniekiem, vēlākais līdz 18 mēnešu bezdarba perioda beigām.

Šā ieteikuma nolūks ir mērķgrupas integrācija darba tirgū. Tādēļ nolīgumos par integrāciju darbā iekļauto piedāvājumu un ieteikto pasākumu kvalitātei ir jāatbilst šim mērķim, un tie tiks vērtēti saskaņā ar to.

Vairākus ieteikuma elementus, jo īpaši pasākumus, lai veicinātu reģistrāciju, individualizētu pieeju un pakalpojumus darba devējiem, var īstenot ļoti elastīgi, ļaujot dalībvalstīm izmantot vai kombinēt esošo praksi un pasākumus.

Reģistrācijas veicināšana nodarbinātības dienestā

Ilgtermiņa bezdarbnieku reģistrācijas veicināšana valsts nodarbinātības dienestā vai citos sociālās palīdzības dienestos, izmantojot sadarbības partnerus tādas informācijas sniegšanai, kurā skaidrots pieejamais atbalsta piedāvājums integrācijai darba tirgū, kas ir pielāgots attiecīgās personas vajadzībām.

Individuāls novērtējums un pieeja

Palīdzībā ilgtermiņa bezdarbniekiem ir jāapvieno dažādi pasākumi, lai noteiktu visas problēmas, ar kurām konkrētā persona sastopas, un meklētu tām risinājumus. Ierosinātais ieteikums ietver aicinājumu veikt padziļinātus individuālus ilgtermiņa bezdarbnieka novērtējumus laikā no 12. bezdarba mēneša līdz 18. mēnesim. Taču tas neizslēdz individuālus novērtējumus agrīnākos bezdarba posmos — patiesībā, agrīns novērtējums un mērķtiecīgi pasākumi var novērst risku kļūt par ilgtermiņa bezdarbniekiem. Uzlabotam individuālam novērtējumam ir jāietver prasmju pārbaude un jāsekmē konsultāciju un ieteikumu nodrošinājums, pamatojoties uz personas pieredzi, darba meklējumu vēsturi, ar dzimumu saistītu nodarbinātības šķēršļu analīzi un ņemot vērā darba tirgus vajadzības.

Nolīgumi par integrāciju darbā

Nolīgumā par integrāciju darbā ir iekļauts pielāgots dažādu iejaukšanās pasākumu piedāvājums, ko nodrošina dažādas organizācijas (nodarbinātības dienests, izglītības un apmācības iestādes, kā arī sociālie dienesti), un skaidrotas savstarpējās tiesības un pienākumi. Tas tiks piedāvāts visiem ilgtermiņa bezdarbniekiem, kas nav iekļauti garantijā jauniešiem, vēlākais, kad tie bijuši bez darba 18 mēnešus.

Individuālā novērtējuma rezultātā tiek izstrādāts plāns, lai sekmētu bezdarbnieka atgriešanos darbā. Ieteikumā ierosināts izmantot nolīgumu par integrāciju darbā.

Tajā ir jāietver:

- individuāla pakalpojuma piedāvājums, kurā ir atspoguļotas ilgtermiņa bezdarbnieka vajadzības un spējas un kura pamatā ir valsts līmenī pieejamie pasākumi (palīdzība darba meklējumos, izglītība un apmācība, tostarp valodas apguve, darba pieredze, neformālās un ikdienējās mācīšanās atzīšana, darbaudzināšana, konsultācijas par aizņēmumiem, rehabilitācija, bērnu un aprūpes pakalpojumi, atbalsts mājokļa un transporta jautājumos), kā arī norādes par individuālu ceļu, lai atgrieztos darba tirgū;
- rakstisks nolīgums, kuru ilgtermiņa bezdarbnieks noslēdz ar vienotu kontaktpunktu un kurā sīki izklāstīts piedāvājums un norādītas attiecīgās tiesības un pienākumi, lai nodrošinātu kopīgas saistības (piemēram, līdzdalība apmācībā, intervijas un konsultācijas), ko uzņemas gan atbalsta saņēmējs, gan iesaistītā organizācija;

- vienota kontaktpunkta izveide personiskai saziņai, lai nodrošinātu pastāvīgu un saskaņotu dažādu dienestu, piemēram, valsts nodarbinātības dienesta, sociālo dienestu un pašvaldības, atbalstu. Dalībvalstis izstrādās juridiskus un iestāžu pasākumus, lai nodrošinātu ilgtermiņa bezdarbniekam dažādus saskaņotus pakalpojumus. Vienotajam kontaktpunktam ir jāaptver par darba meklēšanu, pabalstu un sankciju pārvaldību, sociālo palīdzību, atbalsta pakalpojumiem u. c. atbildīgās organizācijas. Tas ietver arī mehānismus informācijas apkopošanai un, kur iespējams, informācijas apmaiņu, lai visi attiecīgie dienesti varētu piekļūt klienta lietas vēstures ierakstiem.

Darba devēju iesaistīšana

Lai palīdzētu ilgtermiņa bezdarbniekiem atgriezties primārajā darba tirgū, nodarbinātības un atbalsta pakalpojumi ir labāk jāpielāgo arī darba devēju vajadzībām. Integrācijas pasākumu efektivitāti var uzlabot aktīvāka darba devēju iesaistīšana.

Uzlaboti pakalpojumi un uz darba devējiem vairāk orientēti stimuli var sekmēt darba devēju līdzdalību, vienlaikus samazinot administratīvo slogu, jo īpaši attiecībā uz MVU, lai piekļūtu šādam atbalstam.

Ieteikumā dalībvalstis tiek aicinātas pārskatīt un pielāgot savu politiku, lai ilgtermiņa bezdarbnieku atgriešanās darba tirgū vairāk iesaistītu darba devējus. Sadarbība ar sociālajiem partneriem var būt labs pamudinājums sākt šo procesu. Esošo resursu pārdale, piešķirot līdzekļus mērķtiecīgiem finansiāliem stimuliem, ko papildina darba devējiem sniegti pakalpojumi, piemēram, iespējamo kandidātu sākotnēja pārbaude, atbalsts, darbu sākot, kā arī vēlāk pēc darba sākšanas, apmācība darbavietā, padara šādas shēmas darba devējiem pievilcīgākas.

Komisija ierosina šo priekšlikumu Padomes ieteikumam, lai atbalstītu ilgtermiņa bezdarbnieku integrāciju darba tirgū.

Priekšlikums

PADOMES IETEIKUMS

par ilgtermiņa bezdarbnieku integrāciju darba tirgū

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 292. pantu saistībā ar 149. pantu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

tā kā:

- (1) Eiropas Savienībā pēc 2008.-2009. gada ekonomiskās krīzes bezdarba līmenis pieauga līdz vēsturiski augstam rādītājam. Pašlaik vērojama tendence tam samazināties, bet ilgtermiņa bezdarba līmenis joprojām ir ļoti augsts. Ilgtermiņa bezdarba ietekme dalībvalstīs ir dažāda, jo īpaši tādēļ, ka tajās bija nevienmērīga krīzes ietekme, un valstis atšķiras makroekonomiskās situācijas, kā arī ekonomiskās struktūras un darba tirgus darbības ziņā.
- (2) Pēc palēninātas izaugsmes gadiem, kad tika radīts arī maz darbvietu, ilgtermiņa bezdarbs, kas ir definēts kā bezdarbs, kurš ilgst vairāk nekā 12 mēnešu, 2014. gadā skāra vairāk nekā 12 miljonus darbinieku jeb 5 % aktīvo ES iedzīvotāju, un 62 % šo bezdarbnieku bija bez darba vismaz divus gadus pēc kārtas.
- (3) Ilgtermiņa bezdarbs ietekmē attiecīgās personas, samazinot ES ekonomikas izaugsmes iespējas, palielinot sociālo atstumtību, nabadzību un nevienlīdzību, kā arī radot papildu izmaksas sociālajiem dienestiem un valsts finansēm. Ilgtermiņa bezdarbs veicina ienākumu zudumu, prasmju pavājināšanos, veselības problēmu saasināšanos un mājāsaimniecību nabadzības pieaugumu.
- (4) Visneaizsargātākie pret ilgtermiņa bezdarbu ir cilvēki ar vājām prasmēm vai zemu kvalifikāciju, trešo valstu valstspiederīgie, personas ar invaliditāti un nelabvēlīgā stāvoklī esošas minoritātes, piemēram, romi. Liela nozīme ir arī iepriekšējai profesijai, jo dažās valstīs ilgtermiņa bezdarba iemesli skaidrojami ar nozaru vai cikliskiem aspektiem.
- (5) Katru gadu nesekmīgu darba meklējumu centienu rezultātā gandrīz piekto daļu ilgtermiņa bezdarbnieku pārņem bezcerība, un tādējādi tie kļūst neaktīvi. Pastāv dažādi šķēršļi integrācijai darba tirgū, un bieži tie cits citu papildina, tādēļ integrācijai darba tirgū ir nepieciešama pielāgota, individualizēta pieeja.

- (6) Ilgtermiņa bezdarbnieki veido pusi no kopējā ES bezdarbnieku skaita, bet tikai mazāk nekā piektā daļa šo bezdarbnieku aktīvi iesaistās darba tirgus pasākumos. Attiecīgi neliela daļa ilgtermiņa bezdarbnieku (vidēji 24 %) saņem bezdarbnieka pabalstu.
- (7) Ir jāuzlabo un jāpadara efektīvāki ieguldījumi cilvēkkapitālā, lai vairāk cilvēku apgūtu labas un atbilstošas prasmes, tādējādi risinot prasmju trūkumu, un radot pamatu vienmērīgai pārejai no mācībām darba dzīvē un pastāvīgai nodarbināmībai. Uzlabojot izglītības un apmācības sistēmu darbību un piemērotību, iespējams samazināt jaunu bezdarbnieku pieplūdumu. Šajā saistībā ir jāmodernizē izglītības un apmācības sistēmas saskaņā ar Eiropas pusgada plāniem, stratēģisko sistēmu Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā (*ET 2020*)¹⁵, Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumu par pamatprasmēm mūžizglītībā¹⁶ un Komisijas ieteikumu par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstūmti no darba tirgus¹⁷.
- (8) Lai izstrādātu koordinētu nodarbinātības stratēģiju, dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņēs¹⁸ ir izteikts aicinājums būtiski samazināt ilgtermiņa un strukturālo bezdarbu, izmantojot visaptverošas un savstarpēji pastiprinošas stratēģijas, kas ietver individualizētu aktīvu atbalstu, lai persona atgrieztos darba tirgū.
- (9) Pamatnostādņēs dalībvalstis tiek aicinātas veicināt nodarbinātību un veikt ieguldījumus cilvēkkapitālā, izmantojot piemērotas, efektīvas un rezultatīvas izglītības un apmācības sistēmas, lai uzlabotu darbaspēka prasmju līmeni. Pamatnostādņēs dalībvalstis ir arī īpaši aicinātas atbalstīt ar darbu saistītas mācību sistēmas, piemēram, duālo izglītību un uzlabotu profesionālo apmācību. Pamatnostādņēs dalībvalstīm tiek vispārīgi norādīts ņemt vērā elastīguma principus un atbalstīt aktīvus darba tirgus pasākumus, uzlabojot to efektivitāti, mērķtiecīgumu, ietekmi, tvērumu un mijiedarbību ar ienākumu atbalstu un sociālo pakalpojumu sniegšanu.
- (10) Šajā ieteikumā piedāvātajiem pasākumiem ir jābūt pilnīgi saderīgiem ar konkrētai valstij adresētiem ieteikumiem, kas izstrādāti saskaņā ar Eiropas pusgada norādēm, un to īstenošana jāveic saskaņā ar Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumiem.
- (11) Eiropas Sociālais fonds ir Eiropas Savienības galvenais finanšu instruments ilgtermiņa bezdarba problēmas risināšanai. Periodam no 2014. gada līdz 2020. gadam dalībvalstis ir piešķirušas būtisku finansējumu, lai atbalstītu ilgtermiņa bezdarbnieku integrāciju darba tirgū. Citi fondi, piemēram, Eiropas Reģionālās attīstības fonds un Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai, arī var papildināt

¹⁵ Padomes 2009. gada 12. maija secinājumi par stratēģisku sistēmu Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā (*ET 2020*).

¹⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 18. decembra Ieteikums par pamatprasmēm mūžizglītībā.

¹⁷ C(2008) 5737.

¹⁸ COM(2015) 098.

Eiropas Sociālā fonda finansētos pasākumus saskaņā ar piešķirumiem attiecīgajām ieguldījumu prioritātēm laikā no 2014. gada līdz 2020. gadam, proti, atbalstot darbvieta izveidi un valsts nodarbinātības dienestu un profesionālās izglītības modernizāciju.

- (12) Padome 2012. gada ieteikumā par neformālās un ikdienējās mācīšanās atzīšanu aicina rīkoties, lai piedāvātu personām iespēju apliecināt, ko tās ir apguvušas ārpus formālās izglītības un apmācības.
- (13) Eiropadome 2013. gada martā¹⁹ uzsvēra, ka bezdarba problēmas risināšana ir svarīgākais sociālais uzdevums un ka ilgtermiņa bezdarba samazināšana un gados vecāku darbinieku pilnīga iesaistīšana nodarbinātībā ir ļoti būtiska.
- (14) Nodarbinātības, sociālās politikas, veselības un patērētāju tiesību aizsardzības padome²⁰ atzina, ka ilgtermiņa bezdarbs ir kļuvis par kritisku problēmu, kam nepieciešama tūlītēja uzmanība un rīcība. Arī Eiropas Parlaments²¹ un Padome²² ilgtermiņa bezdarbu atzina par galveno izaugsmes kavēkli.
- (15) Ir jāpastiprina centieni integrēt darba tirgū tos, kurus vissmagāk skāris ilgtermiņa bezdarbs. Un tas jā dara papildus reģistrācijas uzlabošanai nodarbinātības dienestā un citās kompetentās iestādēs, lai novērstu atbalsta pasākumu trūkumu.
- (16) Jāpapildina profilaktiskie un aktivizēšanas pasākumi, kas galvenokārt paredzēti bezdarba perioda sākumposmā. Īpaši pasākumi ilgtermiņa bezdarbniekiem ir jāparedz vēlākais, kad to bezdarba periods sasniedz aptuveni 18 mēnešus, jo šis ir brīdis, kad atbalsta mehānismi un pakalpojumi šai konkrētajai bezdarbnieku grupai lielākajā daļā dalībvalstu mainās.
- (17) Individualizētai pieejai ilgtermiņa bezdarbnieku atbalstā ir jāpalīdz novērst šķēršļus, kas veicina ilgstošu bezdarbu, un ir jāatjaunina un jāpapildina sākotnējais novērtējums, kas tika veikts reģistrācijas laikā. Tas ļaus darba meklētājiem saņemt piemērotus atbalsta pakalpojumus, piemēram, konsultācijas par aizņēmumiem, rehabilitāciju, sociālo darbu, aprūpes un migrantu integrācijas pakalpojumus, atbalstu mājokļa un transporta jautājumu risināšanā, un tādējādi novērsīs šķēršļus darba meklējumos un rosinās darba meklētājus sasniegt skaidri izvirzītus mērķus un atgriezties darbā.

¹⁹ EUCO 23/13.

²⁰ 6974/15, 3374. Nodarbinātības, sociālās politikas, veselības un patērētāju tiesību aizsardzības padomes tikšanās Briselē 2015. gada 9. martā.

²¹ Ziņojums par Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgadu — nodarbinātības un sociālie aspekti gada izaugsmes pētījumā par 2015. gadu (A8-0043/2015).

²² Padomes secinājumi “Gada izaugsmes pētījums par 2015. gadu un vienotais nodarbinātības ziņojums — politiskās norādes nodarbinātības un sociālās politikas jomā”, 6147/15.

- (18) Darba devēju iesaistīšanai ir liela nozīme ilgtermiņa bezdarbnieku integrācijā, un tā ir jāatbalsta, nodarbinātības dienestiem nodrošinot īpašus pakalpojumus, ko papildina mērķtiecīgi finansiālie stimuli un sociālo partneru līdzdalība.
- (19) Jaunākās politikas iniciatīvas, piemēram, garantija jauniešiem²³, aicina darboties partnerībā, to izmantojot kā jaunu metodi, lai īstenotu sociālo un nodarbinātības politiku. Būtiska nozīme ir integrētu pakalpojumu piedāvājumam, jo īpaši tajās dalībvalstīs, kurās ilgtermiņa bezdarbnieku atbalsta pienākumu īstenošanā ir iesaistīti gan valsts nodarbinātības dienesti, gan sociālās palīdzības dienesti un vietējā pašvaldība.
- (20) Šā ieteikuma nolūkā nolīgums par integrāciju darbā ir rakstisks nolīgums starp darba meklētāju un vienoto kontaktpunktu, un tā mērķis ir veicināt pāreju uz nodarbinātību darba tirgū. Šajos nolīgumos tiek atspoguļota konkrētā darba meklētāja situācija un ietverta sīki izstrādāta un valsts līmenī pieejama individualizētu pasākumu pakete (darba tirgus, izglītība, apmācība un sociālie pakalpojumi), un nolīgumi ir paredzēti, lai atbalstītu darba meklētājus un dotu viņiem iespēju pārvarēt specifiskos šķēršļus, lai atgrieztos darba tirgū. Nolīgumos ir noteikti mērķi, termiņi, savstarpējie pienākumi un pārskatīšanas klauzulas, kā arī norādīti pieejamie aktīvie un ienākumu atbalsta pasākumi, un pieejamie sociālie pakalpojumi. Nolīgumos par integrāciju darbā pabalstu saņemšana sasaistīta ar līdzdalību aktīvos darba tirgus un darba meklēšanas pasākumos saskaņā ar spēkā esošiem valsts tiesību aktiem.
- (21) Šajā ieteikumā piedāvātajos pasākumos ir ņemta vērā dalībvalstu daudzveidība un to procesu atšķirīgie sākumpunkti attiecībā uz makroekonomisko situāciju, ilgtermiņa bezdarba līmeni, institucionālo sistēmu un dažādu darba tirgus dalībnieku spēju. Šie pasākumi papildina un pastiprina daudzu dalībvalstu jau pašlaik īstenoto politikas pieeju, jo īpaši ieviešot elastīgus elementus, piemēram, individualizētu pieeju, darba devēju iesaistīšanu un integrētus pakalpojumus.
- (22) Ierosinātajā ieteikumā piedāvātie pasākumi pilnībā atbilst pamattiesībām un pastiprina un paplašina tās, jo īpaši Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 29. un 34. pantā noteiktās pamattiesības,

²³

Padomes 2013. gada 22. aprīļa Ieteikums par garantijas jauniešiem izveidi (2013/C 120/01).

AR ŠO IESAKA DALĪBVALSTĪM.

Veicināt darba meklētāju reģistrāciju un integrācijas pasākumu precīzāku piemērošanu darba tirgum. Nodrošināt reģistrētiem ilgtermiņa bezdarbniekiem individuālu novērtējumu. Slēgt ar ilgtermiņa bezdarbniekiem īpašu nolīgumu par integrāciju darbā vēlākais, kad bezdarba termiņš ir sasniedzis 18 mēnešus. Šajā saistībā veicams turpmāk norādītais.

Reģistrācija

- (1) Sekmēt ilgtermiņa bezdarbnieku reģistrāciju nodarbinātības dienestā, jo īpaši sniedzot pilnīgāku informāciju par pieejamo atbalstu.

Individuāls novērtējums un pieeja

Nodarbinātības dienesti kopā ar citiem darba tirgus integrāciju atbalstošiem sadarbības partneriem sniedz individualizētus ieteikumus attiecīgajām personām.

- (2) Nodrošināt, ka ilgtermiņa bezdarbniekiem tiek piedāvāti padziļināti individuāli novērtējumi un ieteikumi vēlākais, kad to bezdarba periods ir sasniedzis 18 mēnešus. Novērtējumā ir jāietver attiecīgo personu nodarbinātības perspektīvas, šķēršļi darba iegūšanai un līdzšinējie darba meklējumu centieni.
- (3) Informēt ilgtermiņa bezdarbniekus par darba piedāvājumiem un pieejamo atbalstu dažādās tautsaimniecības nozarēs, reģionos un citās dalībvalstīs, jo īpaši izmantojot Eiropas Nodarbinātības dienestu tīklu (*EURES*).

Nolīgumi par integrāciju darbā

Reģistrētiem ilgtermiņa bezdarbniekiem, kas nav iekļauti garantijas jauniešiem shēmā, vēlākais, kad to bezdarba termiņš ir sasniedzis 18 mēnešus, tiek piedāvāts nolīgums par integrāciju darbā. Šādā nolīgumā jāiekļauj individuālu pakalpojumu piedāvājums, kura mērķis ir palīdzēt atrast darbu, un norādes par vienotu kontaktpunktu.

- (4) Nolīgumā par integrāciju darbā izteikt piedāvājumu, kas izstrādāts atbilstoši ilgtermiņa bezdarbnieka vajadzībām un apvieno dažādu organizāciju nodrošinātus pakalpojumus un pasākumus:
 - (a) piedāvājumā ir jāiekļauj sīki izstrādāti un precīzi formulēti mērķi un saistības, kas ilgtermiņa bezdarbniekam ir jāizpilda, piemēram, aktīvi jāmeklē darbs, jāpieņem piemēroti darba piedāvājumi un jāapmeklē izglītības vai apmācības, kvalifikācijas veicināšanas vai nodarbinātības pasākumi un jāpiedalās tajos;
 - (b) piedāvājumā ir jāietver arī pakalpojumu sniedzēju pienākumi pret ilgtermiņa bezdarbnieku. Atkarībā no konkrētajiem apstākļiem šāds atbalsts varētu ietvert

palīdzību darba meklējumos, neformālās un ikdienējās mācīšanās atzīšanu, rehabilitāciju, konsultācijas un ieteikumus, izglītību un apmācību, darba pieredzi un sociālās palīdzības pakalpojumus, piemēram, agrīno pirmsskolas izglītību un aprūpi, veselības un ilgtermiņa aprūpes pakalpojumus, konsultācijas par aizņēmumiem, atbalstu mājokļa un transporta jautājumu risināšanā.

- (5) Ieviest tādu tiesisku un institucionālu kārtību, lai nodrošinātu pastāvīgu un saskaņotu pakalpojumu sniegšanu, izmantojot vienotu kontaktpunktu, kas var sniegt konsultācijas atbalsta saņēmējiem un piedāvāt vienkāršotu piekļuvi pabalstiem, kā arī nodarbinātības un sociālās palīdzības dienestiem.

Atbilstoši tiesību aktiem par datu drošību sekmēt vienmērīgu un drošu tādas informācijas nodošanu starp pakalpojumu sniedzējiem, kura attiecas uz darba meklētāja atbalsta vēsturi un individuāliem novērtējumiem, lai tādējādi nodrošinātu pakalpojumu nepārtrauktību.

Sniegt visiem iesaistītajiem dienestiem atbilstīgu informāciju par brīvajām darbvietām un apmācības iespējām. Ieviest tādu sistēmu, kas nodrošina, ka ilgtermiņa bezdarbnieks saņem šo informāciju neatkarīgi no pakalpojuma sniedzēja.

- (6) Regulāri pārraudzīt nolīgumu par integrāciju darbā, sekojot pārmaiņām konkrētās personas situācijā un vajadzības gadījumā pielāgojot nolīgumu, lai nodrošinātu individualizētu ceļu, pa kuru atgriezties darba tirgū.

Ciešākas saites ar darba devējiem

- (7) Izveidot partnerību starp darba devējiem, sociālajiem partneriem, nodarbinātības dienestiem, valsts iestādēm un sociālajiem pakalpojumiem, lai nodrošinātu, ka piedāvājumi ir vērsti uz reālajām uzņēmumu un darba ņēmēju vajadzībām.
- (8) Izstrādāt pakalpojumus darba devējiem, piemēram, brīvo darbvieta pārskatīšanu, atbalstu darba sākšanai, darbaudzināšanu un apmācību darbvietā un atbalstu pēc darba sākšanas, lai sekmētu ilgtermiņa bezdarbnieka profesionālu reintegrāciju darbā.
- (9) Galveno uzmanību veltīt tādām finansiālo stimulu shēmām, kuras atbalsta tiešu integrāciju darba tirgū, piemēram, subsīdijām darbinieku pieņemšanai darbā un atbrīvojumiem no sociālā nodrošinājuma iemaksu maksājumiem, lai palielinātu nodarbinātības iespējas.

Novērtējums un pārraudzība

- (10) Nodarbinātības komitejā līdz ... [6 mēnešu laikā pēc ieteikuma pieņemšanas] jāizstrādā pārraudzības rādītāju kopums un vadlīnijas valstu novērtējumiem, tostarp ziņošanas mehānisms. Rādītājiem jābūt tādiem, lai tos varētu izmantot analīzē un

noteikt, kādā mērā ilgtermiņa bezdarbnieks ir atgriezies darba tirgū, vai tā integrācija darba tirgū ir ilgtspējīga un kāds ir nolīgumu par integrāciju darbā pielietojums un ietekme,

AR ŠO IESAKA KOMISIJAI.

- (11) Sekmēt valsts nodarbinātības dienestu darbības novērtējumu attiecībā uz ilgtermiņa bezdarbnieku integrāciju darba tirgū, veicināt dalīšanos pieredzē un labas prakses apmaiņu saskaņā ar Valsts nodarbinātības dienestu tīkla salīdzinošās mācīšanās procesu, kas ir noteikts Lēmumā Nr. 573/2014/ES.
- (12) Sadarboties ar dalībvalstīm, lai pēc iespējas pilnīgāk izmantotu Eiropas strukturālos un investīciju fondus, jo īpaši Eiropas Sociālo fondu, Eiropas Reģionālās attīstības fondu un Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai, saskaņā ar attiecīgajām ieguldījumu prioritātēm programmās periodam no 2014. gada līdz 2020. gadam.
- (13) Atbalstīt un koordinēt brīvprātīgas tādu uzņēmumu iniciatīvas un apvienības, kas iesaistās ilgtermiņa bezdarbnieku integrācijā darba tirgū.
- (14) Atbalstīt sociālo inovāciju projektus, kas paredzēti ilgtermiņa bezdarbnieku integrācijai darba tirgū, jo īpaši izmantojot Eiropas Savienības Nodarbinātības un sociālās inovācijas programmas (*EaSI*) progresu sadaļu.
- (15) Sadarbībā ar dalībvalstīm un pēc apspriešanās ar attiecīgajām ieinteresētajām personām novērtēt pasākumus, kas īstenoti, pamatojoties uz šo ieteikumu, un ziņot Padomei par gūto pieredzi līdz ... [3 gadus pēc ieteikuma pieņemšanas].